

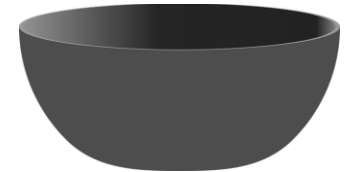


ELINTARVIKEKONTAKTIMATERIAALIT

Merja Virtanen



MITÄ OVAT KONTAKTIMATERIAALIT?



MITÄ OVAT KONTAKTIMATERIAALIT?

- EU-asetuksessa 1935/2004 määritellyt materiaali- ja tarvikeryhmät (17 kpl)

Aktiiviset ja älykkäät materiaalit ja tarvikkeet

Sideaineet

Keramiikka

Korkki

Kumi

Lasi

Ioninvaihtohartsit

Metallit ja metalliseokset

Paperi ja kartonki

Muovit

Painomusteet

Regeneroitu selluloosa

Silikonit

Tekstiilit

Lakat ja pinnoitteet

Vahat

Puu



KETKÄ OVAT KONTAKTIMATERIAALITOIMIJOITA?

- Kontaktimateriaalien välimateriaalien valmistajat (esim. sellun valmistajat, muovigranulaatin valmistajat)
- Kontaktimateriaalien jatkojalostajat (esim. muovikalvon puhaltajat, kartongin pinnoittajat)
- Lopullisten kontaktimateriaalien valmistajat (esim. lopullisen muovipussin valmistajat, paperipussin painajat jne)
- Kontaktimateriaalien maahantuojat
- Kontaktimateriaalien tukkukauppiat

→ Tehtävä toiminnasta rekisteröinti-ilmoitus
elintarvikevalvontaviranomaiselle (Elintarvikelaki 23/2006, 21 a§)

HUOM!

Kontaktimateriaalien vähittäismyyntiä ei katsota kontaktimateriaalialan toiminnaksi



MISTÄ KONTAKTIMATERIAALIEN TURVALLISUUS / VAATIMUSTENMUKAISUUS MUODOSTUU?

- Pääosassa kemiallinen turvallisuus
- Mikrobiologinen turvallisuus
- Kontaktimateriaalien merkinnät
- Jäljitettävyys
- Vaatimustenmukaisuutta osoittavat asiakirjat
- Kontaktimateriaalien oikea käyttö



KEMIALLINEN TURVALLISUUS ^{1/4}

YLEISET VAATIMUKSET KAIKILLE KONTAKTIMATERIAALEILLE

- Kontaktimateriaaleja koskevan lainsäädännön (EU-asetus 1935/2004) mukaan materiaalit ja tarvikkeet on valmistettava hyvää valmistustapaa noudattaen niin, että niistä ei tavallisissa tai ennakoitavissa olevissa käyttöolosuhteissa siirry ainesosia elintarvikkeeseen sellaisia määriä, jotka voisivat:
 - vaarantaa ihmisten terveyden;
 - aiheuttaa sopimattomia muutoksia elintarvikkeen koostumukseen; tai
 - aiheuttaa elintarvikkeen aistinvaraisten ominaisuuksien heikentymistä.
- Kontaktimateriaalialan toimijalla on velvollisuus laatia dokumentoitu laadunhallintajärjestelmä kontaktimateriaalien kemiallisen turvallisuuden varmistamiseksi (EU-asetus 2023/2006).



KEMIALLINEN TURVALLISUUS ^{2/4}

- Turvalliset raaka-aineet, puolivalmisteet ja muut lähtöaineet, lisäaineet sekä valmistuksen apuaineet kontaktimateriaalien valmistuksessa
→ osoitettava asiakirjoin (kemialliset tiedot, tutkimustulokset, vaatimustenmukaisuusilmoitukset).
- Kontaktimateriaalien valmistusprosessissa ei synny terveydelle haitallisia yhdisteitä ja myöskään prosessikemikaaleista ei jää hallitsemattomia jäämiä kontaktimateriaaleihin → valmistajan riskinarviointi.
- Kontaktimateriaalin valmistajan tulee tutkituttaa lopullisen kontaktimateriaalin kemiallinen turvallisuus niissä olosuhteissa, joissa materiaali tai tarvike on tarkoitettu olemaan kosketuksessa elintarvikkeeseen (lämpötila, aika, elintarvikesimulanti).



KEMIALLINEN TURVALLISUUS ^{3/4}

Esimerkkejä elintarvikekontaktimateriaalien aiheuttamista kemiallisista vaaroista/riskeistä:

- Ftalaatit ja bisfenoli A muoveista, pinnoitteista – hormonihäirikköjä
- Raskasmetallit keramiikasta, kierrätyspaperista tai –kartongista, painoväreistä, metalliastioista – kerääntyminen elimistöön, seurauksena erilaisia sairauksia
- Haihtuvia aineita – muoveista, paperista ja kartongista, painoväreistä – haju ja maku, karsinogeeneja
- Epoksijohdannaiset ja Bisfenoli A– säilyketölkkien sisäpinnoitteet – hormonihäirikköjä, neurologisia oireita?
- Mineraaliöljyjäämät MOSH ja MOAH mm. kartonkipakkauksissa – mutageenisia, karsinogeenisia ?



KEMIALLINEN TURVALLISUUS ^{4/4}

Kontaktimateriaalien käyttö

- Elintarvikealan toimijan varmistuminen kontaktimateriaalien sopivuudesta aiottuun käyttöön jo hankintavaiheessa → yhteydenpito / tietojen vaihto materiaalin toimittajan kanssa, vaatimustenmukaisuutta osoittavat asiakirjat
- Kontaktimateriaalien käyttö oikeissa olosuhteissa oikeanlaiseen kosketukseen.
 - ✓ Elintarviketyypit (erit. rasvainen ja kostea elintarvike)
 - ✓ Kosketusolosuhteet (lämpötila, kosketusaika, pinta-ala)
- Huom! Aineiden siirtyminen kontaktimateriaalista elintarvikkeeseen on suurinta, kun kyseessä on rasvainen elintarvike ja korkea lämpötila



MIKROBIOLOGINEN TURVALLISUUS

Hallitaan

- Hyvällä kontaktimateriaalin valmistajan ja jatkojalostajan prosessi- yms. Hygienialla
- Riittäväällä kontaktimateriaalien suojaamisella kuljetuksen ja säilytyksen ajaksi
- **Huolellisella käsittelyllä elintarvikehuoneistossa!**
 - Pakkausmateriaalit riittävästi erillään saastutuslähteistä kuten jätteistä tai elintarvikkeista (esim. oma varastotila tai hylly, säilytys suojattuna, ei suorassa lattiakosketuksessa, vain päivän tarve työskentelypisteeseen)
 - Kontaktimateriaalien oikeanlainen puhdistus – käytetään kullekin materiaalille sopivaa puhdistusainetta ja puhdistustapaa, oikea-aikainen puhdistus



KONTAKTIMATERIAALIEN MERKINNÄT

- Merkinnoistä on säädetty lainsäädännössä (EU-asetus 1935/2004, 15 art).
- Merkinnot on tehtävä näkyvästi, selvästi ja pysyvällä tavalla.
- Merkinnot on tehtävä vähittäismyynnissä materiaaleihin, tarvikkeisiin tai niiden pakkauksiin, muissa kaupan vaiheissa mukana oleviin asiakirjoihin tai materiaaleihin itseensä tai pakkauksiin.
 - Sanat ”elintarvikekäyttöön” tai niiden käyttöön viittaava erityinen tunnus kuten viinipullo tai lusikka tai asetuksen liitteessä esitetty ”malja-haarukka”-tunnus
 - Kuitenkaan em. merkintää ei tarvita, mikäli tarvike on ominaisuuksiensa perusteella selvästi tarkoitettu elintarvikkeen kanssa kosketukseen);
 - Tarvittaessa ohjeet turvallista ja asianmukaista käyttöä varten;
 - Valmistajan, tuottajan tai myyjän nimi tai toiminimi ja osoitetiedot;
 - Asianmukainen merkintä jäljitettävyyden mahdollistamiseksi.



JÄLJITETTÄVYYS

- Kontaktimateriaalien jäljitettävyyssvaatimus yksi askel eteenpäin ja yksi taaksepäin kuten elintarvikkeillakin.
- Kontaktimateriaalialan toimijoilla on yleensä hallittu myös sisäinen jäljitettävyys.
- Kontaktimateriaalit tulee pystyä jäljittämään myös elintarvikehuoneistossa
 - Elintarvikkeen takaisinvetotarve voi joskus aiheutua myös kontaktimateriaalista – silloin esim. pakkausmateriaalierän käyttöajanjakso pitäisi pystyä määrittelemään.
- Myös asiakirjojen tulee olla jäljitettävissä toisiinsa ja itse kontaktimateriaaliin.
 - Esim. Erilliset tutkimustulokset tulee olla yhdistettävissä vaatimustenmukaisuusilmoitukseen ja itse kontaktimateriaaliin.



MIKSI ON TÄRKEÄÄ VARMISTAA KONTAKTIMATERIAALIEN TURVALLISUUS JA MUU VAATIMUSTENMUKAISUUS?

- Ihmiselle ympäristöstä tuleva kemiallinen kuorma on suuri ja kontaktimateriaalien osuus siinä kuormassa on oleellinen.
- Elintarvike on aina kosketuksessa johonkin materiaaliin tai tarvikkeeseen → Lopullinen elintarvike on aina pakkauksen, astian tai tarvikkeen ja elintarvikkeen yhdistelmä. Elintarvike on elinkaarensa aikana kosketuksessa moniin kontaktimateriaaleihin.
- Elintarvikkeen turvallisuuden ja laadun eteen tehty työ voi valua hukkaan, jos sen kanssa kosketukseen tulevan materiaalin turvallisuudesta ja sopivuudesta ei ole varmistuttu.
- Elintarvikealan toimijoilla on hyvä mahdollisuus ja valtaa vaikuttaa kuluttajan elintarvikkeista saamaan kemialliseen altistukseen sillä jokainen kuluttaa pakattuja elintarvikkeita päivittäin.
- Altistus kemiallisille aineille elintarvikekontaktimateriaalien kautta ei juuri koskaan aiheuta akuuttia myrkytystä, mutta pitkällä aikavälillä niiden vaikutukset ihmisten terveyteen ovat kiistattomat.
- Paljon on kuitenkin vielä tietämättömyyttä ja välinpitämättömyyttä kemiallisten aineiden aiheuttamalle altistukselle.

